

Zkušenost a poznání

V historii probíhal (a v jistém smyslu někdy dodnes probíhá) spor o to, zda všechno poznání pochází ze zkušenosti jako svého posledního zdroje, anebo zda je možné také poznání, které je na zkušenosti nezávislé, eventuelně které každé zkušenosti předchází (jak je tomu u Kanta). Tento spor není a nemůže být dost produktivní (i když může být ovšem podnětem k různým pokusům a tedy být inspirativní), pokud není zřetelně vymezeno, co rozumíme zkušeností a co naopak poznáním. Je totiž zásadní otázkou, zda je vůbec možné se nějak „setkat“ s něčím „jiným“ – a udělat či mít s tímto „jiným“ nějakou zkušenost – bez jakéhokoli třeba jen náznaku „poznání“. A na druhé straně se podobně můžeme ptát, zda můžeme mít jakoukoli, třeba jen počáteční a náznakovou zkušenost s něčím „jiným“, pokud se s „tím“ jakožto „jiným“ – a tedy rozpoznaným, poznaným nějak nesetkáme. Předpokladem a základem každého „setkání“ s něčím jiným je jednak subjekt takového „setkání“ (pokud můžeme mluvit o setkání nějakého subjektu s něčím, co nelze za „jiný subjekt“ pokládat, tj. nechápeme-li setkání jen jako interakci nejméně dvou subjektů) dále něco, s čím se subjekt setkává či setkává a to může, ale nemusí být jiný subjekt – to ještě budeme muset upřesnit, protože vposledu – po mém soudu – jsou tím „jiným“ pro každá subjekt pouze jiné subjekty, ale takový subjekt na ně může reagovat jinak, tj. nikoli jako na subjekty, nýbrž třeba jako na celé hromady subjektů, které však jakožto hromady nemohou být za „hromadné subjekty“ považovány, zatímco reagující subjekt jednotlivé jiné subjekty v té hromadě nerozpoznává a třeba ani rozpoznávat nemůže. V každém případě však může subjekt na „něco jiného“ reagovat jen pod tou podmínkou, že to nějak rozpozná od jiných takových „skutečností“, tj. nějak je vydělí z toho, nač vůbec je reagovat schopen (přičemž sama je reaktivita udává rozsah toho, nač reagovat neumí a nemůže). A protože zkušenost představuje svým způsobem jakýsi „sediment“ – ovšem nějak utříděný a zpracovaný sediment – celé série reagování téhož nebo podobného rázu, musíme uzavřít, že předpokladem zkušenosti je rozpoznávání, a předpokladem rozpoznávání je reaktivita (plus jistý typ paměti). Takže platí, že každá zkušenost předpokládá poznávání a rozpoznávání, zatímco rozpoznávání spjaté s reaktivitou (nebo reaktivita spojená s rozpoznáváním) veškeré zkušenosti nutně předchází.

(Písek, 080317-4.)